

An abstract painting of a human face, rendered with thick, expressive brushstrokes. The colors are a mix of earthy tones (pinks, oranges, yellows) and cooler tones (purples, blues, greens). The texture is very visible, with many overlapping strokes. The face is the central focus, though the features are somewhat obscured by the heavy application of paint.

PETER STAMM

PESTRÁ
ŘADA

Jemná lhostejnost světa

/ Přeložila Marta Eich

plus

Jemná lhostejnost světa

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstviplus.cz
www.albatrosmedia.cz

Peter Stamm

Jemná lhostejnost světa – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Jemná lhostejnost světa

PESTRÁ
ŘADA
SOUDOBÉ
PRÓZY

/ Svazek 29

PETER STAMM

Jemná lhostejnost světa

/ Přeložila Marta Eich

plus

prohelvetia

Kniha vychází s laskavou podporou
nadace Swiss Art Council Pro Helvetia

Copyright © 2018 Peter Stamm

Translated from the German language:

DIE SANFTE GLEICHGÜLTIGKEIT DER WELT

First published by: S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 2018

Translation © Marta Eich, 2019

Cover illustration © Venera Salman / Shutterstock

ISBN tištěné verze 978-80-259-1069-6

ISBN e-knihy 978-80-259-1077-1 (1. zveřejnění, 2019)

„Leželi jsme tam bez hnutí. Ale pod námi se hýbalo všechno, všechno se houvalo a zároveň houvalo nás, polehoučku, nahoru a dolů, z boku na bok.“

Samuel Beckett: *Poslední páska*

Navštěvuje mě často, většinou chodívá v noci. Stojí pak u mé postele, dívá se na mě a řekne, zestárl jsi. Nemyslí to zle, její hlas zní radostně, láskyplně. Usedne na pelest. Ale vlasy, dodá a rukou je jemně pocuchá, vlasy máš husté jako vřdycy. Zešedivěly. Jen ty nestárneš, podotknu. Nevím, jestli mě to naplňuje smutkem, nebo štěstím. Moc toho nenamluvíme, co bychom si taky měli povídat. Čas kvapí. Díváme se na sebe a usmíváme se.

Přichází skoro každou noc, někdy až za svítání. Nikdy nebyla moc dochvilná, ale to mi nevadí, čím méně času mi zbývá, tím víc si dávám načas. Nedělám už nic jiného, jen čekám, a čím přijde později, tím déle se na ni můžu těšit.

Dnes jsem se vzbudil brzy a hned jsem vstal. Pro jednu jsem ji nechtěl přivítat v posteli. Oblékl jsem si sváteční kalhoty, sako a černé boty a posadil se ke stolu u okna. Jsem připraven.

Už několik dnů je chladno, na střechách domů a na loukách leží sníh a z komínů stoupají tenké pramínky dýmu. Ze zásuvky vyndám rámeček s Magdaleninou fotografií, kterou jsem kdysi dávno vystříhl z novin a na které se její tvář dá poznat jen stěží. Papír je už úplně zažloutlý, ale je to jediná její fotografie, kterou mám, a sotva uplyne den, abych se na ni alespoň nepodíval. Prsty přejíždím po úzkém dřevěném rámečku a je mi, jako by to byla ona, koho se dotýkám, její pokožka, vlasy, tvar jejího těla.

Když znovu pohlédnu z okna, vidím ji stát venku. Od úst jí stoupá pára a ona se usmívá a mává na mě. Její rty se pohybují, poznávám, že mě volá. Pojd'! opakuje velice zřetelně, abych jí mohl odezírat ze rtů. Pojd' se projít. Už jdu, křičím ven, počkej na mě! Chraplavý skřehot mě vyleká, je to hlas starého muže, hlas, který je mi cizí, stejně jako vetché tělo, ve kterém jsem uvězněn. Rychle si obléknu kabát a šálu. Spěchám dolů a málem upadnu na vyšlapaných kamenných schodech. Když konečně vyjdu z domova, Magdalena už je pryč. Vydám se za ní směrem k řece, k mostu pro pěší, který vede na druhou stranu do města mého dětství, projdu kolem rybníka, u kterého jsme jako děti krmili kachny, kolem místa, kde jsem se jednou pořádně vyboural na kole, a kolem jiného, kde jsme se zamlada v noci scházeli a dělali oheň. Připadám si, jako bych se stal součástí této krajiny, která se za celou tu dobu téměř nezměnila.

Magdalena už je skoro u mostu. Nakračuje tak zlehka, že to vypadá, jako by se nad zasněženými cestami vznášela. V tom spěchu jsem si zapomněl hůl a jsem rozpolcený mezi strachem, že uklouznu a spadnu na ledu, a tím, že ztratím Magdalenu z očí. Počkej! volám na ni, už nemůžu tak rychle.

Přede mnou se vynořují obrazy, jak mi utekla v horách, jak jsme si ve městě objevovali své cesty, jak jsme se ruku v ruce procházeli Stockholmem, oné noci, kdy jsem jí vyprávěl svůj příběh, v němž jsem jí odvyprávěl i její příběh, oné noci, kdy mě políbila. Otáčí se ke mně a usmívá se. Tak pojd'! pobízí mě. Pojd' za mnou!

Magdalena se mé zprávě jistě podivila. Neuvedl jsem telefonní číslo ani adresu, jen čas, místo a své jméno: Prosím přijďte zítra ve čtrnáct hodin k lesnímu hřbitovu Skogskyrkogården. Chtěl bych vám vyprávět příběh.

Čekal jsem na ni u východu ze stanice městské dráhy. Ve čtvrt na tři ještě nedorazila a mě napadlo, jestli si nevezala taxík. Její zpoždění ovšem nic neznamenalo, vždycky byla nedochvilná, ale ne agresivním způsobem, který by dával čekajícímu najevo, že jeho čas je méně důležitý než její, spíš z jistého druhu roztržitosti, se kterou se potýkala celý život. Věděl jsem, že přijde, že její zvědavost bude silnější než nedůvěra.

Po pěti minutách přijel další vlak a už jsem si začínal myslet, že nebude ani v tomhle, když vtom zlehka sestupovala po schodech dolů. Chtěl jsem se jí hned ukázat, ale sotva jsem ji uviděl, znovu se mi zatajil dech tak jako předcházejícího dne, když jsem ji vyčíhal před hotelem, ale nakonec ji stejně neoslovil. Muselo jí být ke třiceti, o dvacet let méně než mně, ale vypadala jako mladá dívka, a kdyby nás takhle někdo potkal, mohl by si myslet, že jsme otec s dcerou. Nechal jsem ji projít a vydal se za ní ke hřbitovu.

Nepůsobila jako někdo, kdo má schůzku. Rychlými kroky se vzdalovala ulicí, jako by touhle cestou šla už stokrát. Předpokládal jsem, že počká u vchodu, ale vstoupila na hřbitov a bez váhání zamířila na návrší, na kterém stála skupina

letitých stromů. Na úpatí svahu se tyčil obrovský kamenný kříž, a přesto v sobě měl tento prostor cosi pohanského, krajina a příroda působily silněji než sakrální stavby a křesťanské symboly.

Na vršku se Magdalena posadila pod holý strom a dívala se na mě, jako bychom závodili a ona vyhrála. Došel jsem k ní celý udýchaný, a ačkoli mě ještě nikdy neviděla, zjevně jí bylo hned jasné, že to jsem já, kdo ji sem pozval. Lena, řekla a natáhla ke mně ruku. Christoph, představil jsem se a trochu zmateně jsem podanou ruku stiskl. Ne Magdalena? Tak mi nikdo neříká, usmála se. Neobvyklé místo pro setkání. Chtěl jsem, abychom mohli mluvit nerušeně, podotkl jsem.

Sedl jsem si vedle ní a oba jsme hleděli dolů k budovám ze žlutavého kamene, které pocházely nejspíš ze třicátých let. Vedle několika obdélníkových staveb se rozprostírala monumentální střecha, posazená na čtverhranných sloupech, a před ní zamrzlé jezírko. Na loukách mírně zvlněné krajiny ležely zbytky sněhu. Od hřbitovní brány přicházeli lidé v tmavých kabátech, někteří sami, jiní po dvou či ve skupinkách. Před jednou budovou zůstávali stát, roztroušené shromáždění, které jako by ani nepatřilo k sobě.

Mám ráda hřbitovy, podotkla Lena. Já vím, odvětil jsem. Je zima, dodala. Nepůjdeme se trochu projít?

Scházeli jsme dolů. Smuteční hosté mezitím zmizeli pod rozložitou střechou kaple a prostranství bylo opět liduprázdné. Vedle budovy stál pouliční sloup s hodinami. Zvláštní, podivila se Lena, jako na nástupišti. Postavila se pod hodiny, vzhlédla k nim a pak zkontrolovala čas na svých náramkových hodinkách jako cestující, která se nemůže dočkat odjezdu vlaku. Konečná stanice, oznámil jsem. Usmála se na mě,

ale dál hrála svou roli, až jsem několikrát tiše zatleskal a ona se nemotorně uklonila.

Vydali jsme se dál rozlehlým hřbitovem, kolem geometricky uspořádaných skupin hrobů až k řídkému borovému lesu. Kráčeli jsme tak těsně vedle sebe, že jsme se občas dotkli ramenem. Lena teď mlčela, ale nebylo to nedočkavé mlčení, mohli bychom se ještě dlouho takhle procházet, beze slov, pohroužení jen do svých myšlenek. Konečně, právě jsme vešli mezi první stromy, jsem se zastavil a přerušil ticho, chtěl bych vám vyprávět svůj příběh. Neodpověděla, ale obrátila se ke mně a podívala se na mě pohledem, který nepůsobil ani tak zvědavě, jako spíš naprosto otevřeně.

Jsem spisovatel, řekl jsem, lépe řečeno, byl jsem spisovatel. Vydal jsem jen jednu knihu, už je to patnáct let. Můj přítel je spisovatel, podotkla, nebo by jím spíš chtěl být. Já vím, odpověděl jsem, proto vám chci vyprávět svůj příběh.

Pomalou jsme šli po štěrkové cestě, která směřovala rovně lesem, a já jsem Leně vyprávěl o podivném setkání před čtrnácti lety, jež vedlo k tomu, že jsem přestal psát.

Už během studia jsem začal pracovat na prvních románech, ambiciózních konstruktech plných otřepaných frází a literárních narážek, které nikdo nechtěl číst, natož publikovat. Tyhle roky úsilí a věčné nezdary mi nakonec dopomohly k úspěchu. Hrdina románu, pro který jsem po letech přece jen našel nakladatele, byl stejně zklamaný autor jako já. Kniha líčila milostný příběh, měl to být jakýsi portrét mé přítelkyně, ale během práce na románu jsme se rozešli, a tak se z toho nakonec stal příběh o našem rozchodu a o nemožnosti lásky. Poprvé jsem při psaní pocítil, že vytvářím živý svět. Zároveň mi však realita stále více unikala a každodenní život mi připadal nudný a suchopárný. Přítelkyně mě opustila, ale upřímně řečeno jsem se s ní v myšlenkách rozešel už o několik měsíců dříve, utekl jsem do fikce, do svého umělého světa. Ve chvíli, kdy prohlásila, že už nemůže dál, že jí chybím, i když jsem s ní, vyvolalo to ve mně jen pocit znechucení a netrpělivosti.

Román měl u knihkupců a u čtenářů úspěch, zaujal i kritiku. Tento debut je plný příslibů pro budoucnost, zněla slova jedné kritičky. Skutečně jsem poprvé po dlouhé době v budoucnost znovu věřil. Poté co jsem žil léta z ruky do úst, mi úspěšný román dopomohl sice ne k bohatému, ale zajisté slušnému příjmu, a především jsem konečně držel v rukou knihu, což ospravedlňovalo moje snažení. Roky neúspěšného psaní mi teď připadaly jako dávno minulý čas, kdy jsem

byl uvězněn v nepřehledných projektech, poháněn průmřštenými ambicemi.

Kolik měl můj příběh společného se mnou, jsem nikdy neprozradil. Když se mě na to po čtení někdo ptal, bránil jsem se a trval na rozlišování mezi autorem a vypravěčem.

Nakladatelství pro mě připravilo řadu autorských čtení a já jsem byl rád, že můžu uniknout z prázdného bytu, hodně cestovat, navštěvovat neznámá místa a jen večer mít na pár hodin povinnosti. Když jsem dostal pozvánku od malého knihkupectví ve svém rodném městě, zaváhal jsem proto jen na okamžik. Starý knihkupec mi napsal tak milý a lichotivý dopis, že jsem nakonec souhlasil. Až když se blížilo sjednané datum, zneklidněl jsem při pomyšlení, že bych mohl číst před lidmi, kteří mě znali už jako dítě a kteří by z postav románů mohli usuzovat na mě a na můj současný život.

Byl pozdní listopad. Vyjel jsem krátce po poledni, záměrně dost brzy. Nebyl jsem ve městě spoustu let a chtěl jsem se přesvědčit, zda je skutečnost stále stejná jako v mých vzpomínkách.

Vlak byl od stanice ke stanici stále prázdnější, jako by se blížil nějaké zakázané zóně. Byl jsem poslední ve voze, průvodčí se už dlouho neukázal. Když jsem vyjížděl, svítilo slunce, ale čím jsme se vzdalovali dál na východ, tím větší byla mlha. Teď bylo za oknem vidět už jen šed, les, holé stromy, neobděláná pole, stádo ovcí a tu a tam nějakou usedlost nebo samotu. Krátce před cílem se jinak rovná trať stáčela a přetínala řeku, která v tomto místě vedla na druhou stranu údolí. Už před zatáčkou vlak zpomaloval, až úplně zastavil. Sklon kolejí, který jsem při jízdě nepocítoval, ve mně teď vyvolával pocit nevolnosti, sám jsem si připadal vyvedený z rovnováhy. Vlak

stál dlouho, načež se dal s cuknutím rázem do pohybu a přešel přes řeku, aniž se stalo cokoli, co by ono zastavení mohlo vysvětlit. Ve mně však pocit nevolnosti přetrval až do města.

V zimě se v tomto kraji často celé týdny držela mlha, tohle počasí jsem měl spojené s dětstvím víc než cokoli jiného. Studený svět, šedivý a nejasný a zároveň bezpečný, ve kterém všechno, co nebylo v bezprostřední blízkosti, jako by neexistovalo. Teprve když jsem po maturitě odešel z domu, poznal jsem, jak je svět daleký a nejistý. Možná jsem začal psát proto, abych si znovu získal krajinu, útočiště svého dětství, z něhož jsem se sám vyhostil.

Ačkoli bych mohl jet po čtení zpátky, poprosil jsem knihkupce, aby mi zarezervoval pokoj, a sice v hotelu v nákupním centru na náměstí, ve kterém se nacházela i restaurace a divadelní sál. Než jsem začal studovat, pracoval jsem tu pár měsíců jako noční vrátný. Tehdy byl komplex budov ještě nový a připadal mi velký a moderní. Teď to všechno působilo skromně, obstarožně a pochmurně.

Chtěl jsem se trochu projít po městě, ale už cestou z nádraží k hotelu mě tahle směsice důvěrně známého a nového dráždila a zneklidňovala. Dokonce i budovy, které pořád vypadaly jako v dobách mého mládí, mi připadaly cizí, jako by byly vystavené v muzeu, zbavené své funkce a vytržené z kontextu.

Vzduch v hotelovém pokoji byl suchý a nepříjemně zapáchal osvěžovačem. Lehl jsem si na postel a myslel na město, jaké bylo dříve. Když jsem zavřel oči, všechno se mi vybavilo, domy, ulice, lidé, kteří zde žili. Vzpomněl jsem si na shon ve dnech, kdy se konal trh, na průvody a oslavy s dechovkou a ohňostrojem, ale i na mdlý jarní čas, na letní prázdnotu, na poklid deštivých dnů na podzim. Každé roční období mě-

lo své vůně, vůni kapek deště na asfaltu, rozpáleného dehtu, ztuhlého listí. Dokonce i sníh měl vůni, zdrženlivou svěžest, kterou jsem vnímal spíš jako chuť.

Vzbudilo mě vyzvánění. V pokoji bylo šero a chvíli mi trvalo, než jsem našel telefon a zvedl sluchátko. Byl to knihkupec, ptal se, jestli jsem dobře dojel a zda mě má v hotelu vyzvednout. Však já už trefím, odpověděl jsem, tak dlouho pryč jsem zas nebyl.

Moje obavy byly zbytečné. Nikoho z publika jsem neznal, a že jsem zdejší rodák, zřejmě taky nikoho nezajímalo. Po četní následovaly obvyklé otázky, jen na autobiografické prvky se nikdo ze zdejších posluchačů neptal. Později jsme s knihkupcem a několika jeho stálými zákazníky zašli do restaurace na sklenku vína. Ačkoli jsme si ani neměli moc co říct, poseděli jsme dost dlouho. Vyptával jsem se na některé lidi z města, ale většinu z nich mí společníci ani neznali, nebo jen podle jména, někteří se odstěhovali nebo zestárli a už se o nich nevědělo. Místo toho mluvili o všemožných místních záležitostech, politických intrikách, bezvýznamných historkách a lidech, které jsem neznal a kteří se mnou neměli nic společného. Když o půlnoci zavírali, jen stěží se mi podařilo vymluvit knihkupci záměr, že mě doprovodí do hotelu.

Během krátké cesty prázdnými potemnělymi ulicemi jsem tohoto dne poprvé pocítil cosi jako důvěrnost, ale nemělo to ani moc společného s místem, jako spíš s danou hodinou, s nocí, která probouzela vzpomínky na návraty z flámů, na nekonečné hovory s přáteli na křižovatkách, kde se naše cesty dělily, na vzletné plány a velkolepá očekávání.

Vchod do hotelu se nacházel ve skrovně osvětleném nízkém podloubí, prosklené dveře byly zamčené. Stiskl jsem tlačítko